N:o 10.

Ank. till Riksd. kansli den 19 april 1895, kl. 2 e. m.

Utlåtande, med anledning af väckta motioner om ändring i § 32 mom. 2 i bankoreglementet i syfte att utsträcka tiden för återbetalning af afbetalningslån.

I § 32 mom. 2 i nu gällande bankoreglemente är i fråga om tiden för återbetalning af afbetalningslån meddeladt följande stadgande:

»Lånen återbetalas medelst erläggande hvar sjette månad efter utlåningsdagen af en femtedel utaf lånebeloppet jemte upplupen ränta, vid äfventyr, om sådant försummas, att hela obetalta delen af lånet varder till betalning förfallen».

Två motionärer, båda i Andra Kammaren, hafva föreslagit ändringar i detta stadgande, nemligen

dels herr *N. Wallmark,* som i motion, n:o 93, hemstält,

»att Riksdagen måtte besluta att ändra 32 § mom. 2 i gällande reglemente för riksbankens förvaltning så, att momentet erhåller följande ändrade lydelse:

Lånen återbetalas medelst erläggande hvar *tolfte* månad etc. (lika med nuvarande lydelse);

dels ock herr *S. Arnoldsson,* som i motion, n:o 120, i hvilkens syfte herrar *P. Pehrson*, *N. Jönsson* och *A. Peterson* förklarat sig instämma, föreslagit,

»att mom. 2 i § 32 af bankoreglementet erhåller följande lydelse:

Lånen återbetalas medelst erläggande hvar sjette månad efter utlåningsdagen af minst en tiondedel utaf lånebeloppet jemte upplupen ränta, vid äfventyr, om sådant försummas, att hela obetalda delen af lånet varder till betalning förfallen.»

Detta senare förslag är hemtadt från den reservation, som vid 1893 års riksdag åtföljde bankoutskottets utlåtande n:o 10, angående då ifrågasatt ändring af § 32 mom. 2 i bankoreglementet.

Öfver de vid innevarande riksdag framstälda förslagen hafva bankofullmägtige blifvit hörda, samt i utlåtande, som afgifvits den 28 sistlidne mars, anfört följande:

Motioner i ungefär liknande syfte hafva väckts vid riksdagarne 1890, 1891, 1892 och 1893, men icke tillvunnit sig Riksdagens bifall. För sin del hafva fullmägtige förnyade gånger afstyrkt de ifrågasatta ändringarna.

I utlåtande till 1890 års bankoutskott redogjorde fullmägtige för styrelsernas vid afdelningskontoren i infordrade yttranden uttalade åsigter på följande sätt:

»Styrelserna för afdelningskontoren i Göteborg och Malmö hafva afstyrkt den ifrågasatta förändringen. Afdelningskontoret i Göteborg har anfört hufvudsakligen, att genom lånetidens utsträckning från $2^1/_2$ till 5 år svårighet skulle uppstå att bedöma lånesökandes och borgesmäns betalningsförmåga; att för lånesökande den ifrågasatta förlängda afbetalningslånetiden troligen ej skulle gagna, då sannolikt anskaffandet af borgen för så lång tid som 5 år skulle möta svårigheter; hvarjemte styrelsen erinrat, att densamma redan nu är oförhindrad att när som helst förnya ett afbetalningslån till ursprungliga beloppet på $2^1/_2$ år, fastän en eller flera afbetalningar återstå. Afdelningskontoret i Malmö har erinrat: att det vid beviljandet af borgenslån på lång tid är nödvändigt, att långifvaren sjelf någorlunda känner låntagarens och löftesmännens betalningsförmåga och icke helt och hållet är hänvisad till att förlita sig på betygsgifvares utsago; att 5 års lån nu mera och sannolikt äfven framgent med lätthet kunna erhållas i sparbank; att afbetalningslånen vid kontoret under senare tiden varit i nedgående, samt att det väl kunde ifrågasättas, huru vida riksbankens verksamhet med beviljande af borgenslån lämpligen borde utsträckas till antal, belopp och tid.

»Kontorsstyrelserna i Göteborg och Malmö hafva emellertid förutsatt såsom möjligt, att Riksdagen kunde komma att fatta beslut, som ginge i annan rigtning än styrelserna förordat, samt för sådant fall angifvit de grunder, enligt hvilka de nya afbetalningslånen borde utlemnas, hvilka grunder hufvudsakligen skilja sig derutinnan, att Göteborgskontoret förordat afbetalningarnas verkställande med $^1/_{10}$ hvar 6:te månad, men Malmö-kontoret med $^1/_5$ hvar 12:te månad. Sammanstämmande hafva kontorsstyrelserna ansett, att afbetalningslån å annan tid än 5 år icke borde utlemnas, sedan förändringen vidtagits.

»Hvad öfriga afdelningskontor angår, har styrelsen för kontoret i Luleå afstyrkt förslaget, för så vidt för de nya afbetalningslånen skulle få presteras säkerhet i namn, hvaremot, om lånen på 5 år finge beviljas endast mot realsäkerhet, styrelsen intet hade att invända. Borgenssystemet, hvilket företrädesvis uppehölles genom afbetalningslånen, hade, åtminstone hvad vissa trakter af kontorets lånedistrikt anginge, redan nått en sådan utveckling, att en ytterligare uppmuntran att i än vidsträcktare mån anlita detsamma ej kunde vara nyttig eller tillrådlig vare sig för de lånesökande eller för riksbanken. Det lockande i billiga betalningsvilkor ledde lätt till större skuldsättning än nödvändigheten fordrade, och för långifvaren måste risken blifva större i samma mån som lånetiden utsträcktes.

»Styrelserna för de öfriga afdelningskontoren, nemligen i Jönköping, Kalmar, Karlstad, Vexiö, Visby och Östersund, hafva deremot alla, ehuru mer eller mindre kraftigt, tillstyrkt förslaget, hvarvid hänsyn hufvudsakligen tagits till låntagarens fördel af en utsträckt afbetalningstid. Samtliga hafva de dock ansett, att till riksbankens säkerhet nya bestämmelser i vissa afseenden beträffande lånevilkoren böra uppställas.»

För sin del anförde fullmägtige: »Redan i 1823 års bankoreglemente bestämdes, att den af riksbanken sedan länge bedrifna utlåningsrörelse mot reverser med borgensförbindelse samt omsättningsrätt med afbetalning af $^1/_5$ hvar 6:te månad skulle få fortfarande utöfvas med en viss till beloppet bestämd fond af 8 millioner rdr, och alltsedan har samma bestämmelse förblifvit gällande, ehuru fondens belopp varit vexlande mellan kronor 9,600,000 och 12 millioner, såsom den för närvarande utgör.

»En allt mera vidgad kännedom angående beskaffenheten af den rörelse, som bör och kan med trygghet bedrifvas af en sedelutgifvande bank, och särskildt af en dylik, som erhållit privilegium att utgifva sedlar, hvilka skola såsom mynt inom landet mottagas, har under tidernas lopp endast gifvit starkare vitsord åt visheten af den lagstiftning, som på samma gång den undvek att alldeles upphäfva en traditionel diskonteringsrörelse, äfven ville ställa densamma utom den egentliga bankverksamheten genom att begränsa den till beloppet af en viss fond, som ansågs kunna af den egentliga bankrörelsen undvaras. Att en dylik särskild utlåning så länge fått fortfarande utöfvas, lär väl enligt fullmägtiges mening egentligen hafva berott dels på dess djupa rötter i våra vanor och kreditbruk, dels äfven derpå, att den ansetts på ett tillfredsställande sätt motsvara åtskilliga samhällsklassers, särskildt mindre jordbrukares och industriidkares, verkliga lånebehof och följaktligen tills vidare icke kunde utan afsaknad indragas.

»Hvad angår det förstnämnda af dessa afseenden eller våra gamla kredit-

bruk, har lagstiftningen redan utdömt och så långt för tillfället synts rådligt sökt undanrödja systemet af lån mot borgen såsom för egen skuld, enär dels riksbankens reglemente förbjuder riksbanken sådan lånerörelse, med undantag endast för kassakreditiv, i annan form eller utöfver hvad fonden för omsättnings- eller såsom de nu mera kallas afbetalningslån medgifver, dels oktrojerna för de enskilda bankerna icke tillåta dem att mot borgen utlåna öfver 10 % af deras grundfond. Fullmägtige våga äfven uttala den åsigt, att i bredd med detta lagstiftningsarbete allmänna tänkesättet alltmera reser sig mot denna kreditform, såsom särskildt egnad att undergräfva välståndet och det ekonomiska oberoendet.

»Hvad dernäst beträffar afseendet å åtskilliga samhällsklassers lånebehof, som afbetalningslånen skulle på ett särskildt tillfredsställande sätt motsvara, är den här ifrågavarande motionen dikterad af den åsigt, att dessa lån i deras nuvarande form icke längre förmå tillgodose låntagarnes, åtminstone icke de mindre jordbrukarnes, verkliga lånebehof, och åtskilliga af riksbankens smärre afdelningskontor hafva instämt i denna mening, för hvilken de finna stöd i det förhållande, att efterfrågan af afbetalningslån från riksbanken på senare tid visat sig aftaga, emedan dylika lån af andra låneanstalter, särskildt sparbanker och folkbanker, beviljas på beqvämare vilkor i afseende å utsträckning af afbetalningstiderna och derför af låntagarne föredragas, ehuru ofta mot drygare ränta och andra kostnader.

»Om nu verkligen så förhåller sig, att andra institut finna med sin fördel förenligt att konkurrera med riksbanken i afseende å beviljande af dylika lån och i sådan afsigt erbjuda beqvämare vilkor, samt att i följd deraf riksbankens för ändamålet anslagna fond icke längre af vederhäftiga lånebehöfvande tages i anspråk, synes den slutsatsen ligga nära till hands, att den enda egentliga grunden för dessa låns utgående från riksbanken eller ett verkligt allmänhetens behof deraf åtminstone icke i samma grad som förr förefinnes, samt att följaktligen denna fond kunde till obestridlig fördel för riksbanken och utan allmänhetens afsaknad småningom minskas för att möjligen till sist alldeles upphöra.

»Om fullmägtige icke äro beredda att redan nu föreslå en minskning af fonden, beror sådant väsentligen derpå, att, enligt deras åsigt, den anmärkta minskningen i efterfrågan af lån från afbetalningslånefonden, hvarigenom den utlemnade delen deraf enligt senast meddelade sammandrag af bankens ställning utgör endast kronor 8,447,311: 15, har sin grund i den på senare tid rika tillströmningen af ledigt penningkapital till bankerna och den i följd deraf låga räntan, som föranledt större svårighet att finna på en gång säkra och gifvande placeringar, samt att, när ett omslag i dessa förhållanden inträffar, afbetalningslånen från riksbanken åter skola visa sig begärliga och efterfrågan derå motsvara fondens tillgång. Att åter nu och på grund af dessa tillfälliga förhållanden söka att i kon-

kurrens med enskilda institut göra dessa lån mera begärliga genom att i enlighet med motionärens förslag medgifva längre anstånd för deras afbetalning eller slutliqvid skulle sannolikt snart föranleda en så ökad efterfrågan af dylika lån, att fordran på fondens förstärkande deraf blefve en följd, och erfarenheten gifver grund för den farhågan, att en sådan fordran allt för lätt skall blifva beaktad. Men en ytterligare utsträckning af denna särskilda lånerörelse, icke endast i afseende å lånefondens belopp, utan äfven i afseende å tiden för lånens förfallande till betalning, anse fullmägtige vara ett steg till utveckling af riksbankens verksamhet i en rigtning, som icke lärer kunna tillstyrkas.

»Slutligen önska fullmägtige få erinra, att, om också smärre låneanstalter, som bedrifva sin rörelse inom en mindre omkrets och med en jemförelsevis föga talrik klientel, kunna så öfvervaka dennes affärsverksamhet, att de utan svårare förluster förmå utsträcka sin utlåning mot borgen till förbindelser på ända till 5 års tid, hvilket fullmägtige icke hafva anledning att här undersöka, sådant likväl svårligen kan blifva fallet med riksbanken, hvars kundkrets är spridd inom ett ofta ganska vidsträckt område, och som vid bedömande af de lånesökandes vederhäftighet är nödgad att mycket lita till de officiella intygen.

»Men om en så betygad vederhäftighet redan under loppet af $2^1/_2$ år ofta nog undergår väsentlig förändring och icke alltid till det bättre, måste så blifva förhållandet i ännu högre mån under en dubbelt så lång tid, och följden deraf blifva icke obetydande riksbankens förlust på denna lånerörelse.

»På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, anse sig fullmägtige ej hafva skäl tillstyrka bifall till ifrågavarande motion.»

Bankoutskottets uttalande var af följande lydelse:

»Om hänsyn tages till riksbankens ändamål och fördel, synes det utskottet, att ej tillräckliga skäl förefinnas till ytterligare befordrande af ifrågavarande slags lånerörelse, som ej egentligen torde höra till en riksbanks verksamhetsområde, och hvilken, såsom nästan uteslutande omfattande försträckningar mot namnsäkerhet, bidrager till ökande af det i allmänhet så förderfliga borgenssystemet. Enligt uttalande och förslag af såväl 1881 som 1889 års bankkomitéer synes ock den mening under senare tid hafva gjort sig gällande, att riksbankens uti ifrågavarande slags lånerörelse bundna medel vore alltför betydliga och snarare borde minskas; och som ett bifall till motionärens förslag efter all sannolikhet skulle föranleda anlitande i högre grad af fonden i fråga och lätteligen inom kort framkalla anspråk på ökande af densamma, har utskottet, på de af fullmägtige i öfrigt anförda skäl och instämmande i de af dem uttalade åsigter, ansett sig böra hem-

ställa, att herr Fredholms ifrågavarande motion ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.»

År 1891 afstyrktes motionen af bankoutskottet med åberopande af de åsigter, som 1890 uttryckts ej mindre af utskottet än af fullmägtige.

På ungefär enahanda sätt behandlades den 1892 väckta motionen af fullmägtige och derefter af utskottet.

År 1893 ansåg sig utskottet ej behöfva inhemta yttrande af fullmägtige samt afstyrkte motionen.

Hvad beträffar de nu väckta motionerna, afser det af herr Wallmark framstälda förslaget amortering på fem år med en femtedel af lånebeloppet hvar tolfte månad, men herr Arnoldssons återbetalning med minst en tiondedel hvar sjette månad, hvarvid dock motionären framhåller, att den af honom ifrågasatta låneformen särskildt skulle lämpa sig för afdelningskontoren, möjligen med undantag för de större.

För egen del vidhålla fullmägtige den åsigt i ämnet, som de flera gånger haft tillfälle att uttala. Enligt fullmägtiges mening skulle det icke vara rådligt att, såsom herr Wallmark yrkat, frångå den för riksbankens utlåning gällande princip om återbetalning af lån senast inom sex månader, hvilken äfven beträffande afbetalningslån kan anses vara iakttagen så till vida, att en del af lånebeloppet *skall* återbetalas hvarje halfår samt att vid hvarje afbetalning nytt intyg om vederhäftighet kan fordras.

Men ej heller den af herr Arnoldsson föreslagna ändringen är enligt fullmägtiges uppfattning att förorda. Skulle densamma visa sig leda dertill, att den nu för ändamålet anvisade fonden, 12 millioner kronor, blefve i det närmaste använd, kunde sådant lätt medföra anspråk på dess höjning. Af denna voro den 30 juni 1894 oanvända 3,121,400 kronor och den 31 december samma år 3,290,200. För det närvarande, och så länge penningtillgången i bankerna är riklig, synes således ringa fara föreligga, att fonden skall blifva helt och hållet använd, men att vexlingar härutinnan lätt kunna inträda ligger i sakens natur och bekräftas af erfarenheten. Denna gifver vid handen, att den 30 juni 1880 återstodo oanvända blott 241,000 kronor. Det starka anlitandet af fonden vid den tiden låter visserligen lätt förklara sig af de i landet då rådande tryckta förhållandena, men äfven under mindre kritiska tider såsom den 30 juni 1886 och den 30 juni 1887 var allra största delen af samma fond använd, i det att då blott respektive 851,000 och 668,200 kronor återstodo till disposition. Man torde häraf kunna draga den slutsatsen, att, om ock beloppet nu är mer än tillräckligt med nuvarande lånebestämmelser, anspråken på fonden, fördelad, som denna måste blifva, på allt flera afdelningskontor, förr eller senare kunna blifva så pass stora, att

den nätt och jemt förslår för sitt ändamål. Vid sådant förhållande synes det ingalunda vara lämpligt att vidtaga än ändring i lånevilkoren, som möjligen skulle göra lånen ännu mera begärliga än nu och derigenom lätt kunde föranleda yrkanden på fondens ökning.

Så mycket mindre synes det skäl att taga något steg i dylik rigtning, som de ifrågavarande lånen med högst få undantag utlemnas mot säkerhet af borgen. En utsträckning af borgenssystemet, så att dylika lån skulle af riksbanken lemnas på ända till fem års tid, är bestämdt stridande mot de åsigter, som man på senare tider med fullt fog sökt göra gällande.

I afseende härå tillåter sig fullmägtige särskildt erinra derom, hurusom vid den senaste lagstiftningen för sparbanksväsendet af vederbörande komité uttryckligen framhållits vigten af att begränsa utlåningen mot borgen, hvars verkningar ansetts ödesdigra för näringslifvet. Sträfvandet att åstadkomma en dylik begränsning har ock särskildt funnit uttryck i det stadgande, att borgenslånen alltid skola från sparbankens sida vara uppsägbara till återbetalning inom tre månader, en föreskrift, som verkar till att gifva större rörlighet åt dessa lån, hvilka enligt komiténs uttalande »hafva en viss benägenhet att växa fast».

Med stöd af hvad sålunda blifvit anfördt få fullmägtige afstyrka bifall till de ifrågavarande motionerna.

Från detta fullmägtiges yttrande har en af dem varit skiljaktig och yttrat:

»Då frågan om vilkoren för afbetalningslån den 24 april 1890 förevar hos fullmägtige i riksbanken, uttalade två af fullmägtige, herrar friherre Fock och L. O. Larsson, en från flertalets afvikande mening och yttrade:

»Då vi ej kunna instämma i det beslut, som flertalet af herrar bankofullmägtige fattat att afstyrka allt afseende å herr Fredholms i Andra Kammaren väckta motion, n:o 100, om utsträckning af tiden för de s. k. afbetalningslånens amortering, anse vi oss böra angifva skälen för vår afvikande mening.

»Fullmägtiges flertal rigta sina anmärkningar förnämligast mot afbetalningslånen i allmänhet och det borgenssystem, hvarpå de gemenligen äro grundade. Vi medgifva visserligen, att formen för dessa lån, hvarigenom bankens kapital för längre tid bindas utan uppsägningsrätt från långifvarens sida, icke är fullt bankmessig; men vid bedömandet af detta förhållande, hvad riksbanken beträffar, bör icke förbises, att en särskild begränsad fond är anvisad för denna lånerörelse; och vi våga påstå, att riksbankens tillgång är sådan, att den öfriga bankrörelsen icke bör kunna lida deraf, att nämnda fond är undandragen densamma. Fullmägtige hafva ock låtit sig angeläget vara att helt och hållet afskilja samt sär-

skildt bokföra afbetalningslånen, och detta så, att, om det befunnes lämpligt, hela denna rörelse, utan någon rubbning i riksbankens verksamhet i öfrigt, skulle kunna öfverflyttas till någon annan institution.

»Hvad åter beträffar det öfverklagade borgenssystemet, så vilja vi ingalunda obetingadt uppträda till försvar för detsamma; men nog förhåller sig med denna kreditform som med hvarje annan, att man bör väl skilja emellan bruket och missbruket; och säkert är, att om afbetalningslånen ock framkallat lidanden, så hafva de äfven verkat ganska mycket godt. I alla fall föredraga vi verkligen dessa öppna borgensförbindelser vida framför åtskilliga maskerade sådana, hvilka i form af ackommodationsvexlar eller fabricerade reverser stundom äro ytterst svåra att igenkänna. Slutligen kunna vi ej underlåta att erinra om de jemförelsevis föga betydande förluster, som riksbanken hittills ådragits genom afbetalningslånen.

»Men äfven om vi till viss grad erkänna befogenheten af de mot afbetalningslånen gjorda anmärkningarna, så förefinnes dock en omständighet som gör, att vi ej från dem kunna komma till samma slutsats som fullmägtiges flertal, nemligen den omständigheten, att dessa lån redan finnas och att en särskild fond för dem är anvisad. Så länge detta är fallet — fråga om fondens indragning eller minskning föreligger ej — synes oss vara lämpligt att äfven dessa lån gifvas en form, hvarigenom de, såvidt sådant utan ökad risk eller olägenhet för riksbanken kan ske, blifva i möjligaste mån beqväma och ändamålsenliga för låntagarne. Skulle derigenom ett allt för starkt anlitande af fonden uppkomma, vore det väl rigtigare att söka hämma detta genom den naturtiga, i fullmägtiges händer liggande åtgärden att höja räntan, än att genom bibehållande af allt för tunga betalningsvilkor eller annat dylikt söka åstadkomma samma resultat eller till och med ett nedgående af denna utlåning och tvinga de lånesökande att söka andra, mera betungande låneutvägar, under det att fonden för afbetalningslån till betydlig del ligger obegagnad.

»Den ifrågavarande lånefonden anlitas i främsta rummet af innehafvare utaf mindre jordbruk; och dessa lån må nu upptagas för afbetalning å köpeskilling, för anskaffning af inventarier eller för jordförbättringar, så lärer ej kunna bestridas, att, under nu rådande jordbruksförhållanden, endast i högst få fall de af handteringen upphemtade inkomsterna medgifva en så betydlig afbetalning som $^1/_5$ af kapitalet förutom räntan under hvartdera af de närmast följande halfåren. Följden häraf måste blifva, att, såvida ej särskilda tillgångar förefinnas, låntagaren nödgas under amorteringsfonden anlita nya lånevägar för anskaffning af de till afbetalningarna erforderliga beloppen, eller ock måste borgesmännen träda emellan, och då ofta äfven de inveckla sig i mer eller mindre

äfventyrliga låneoperationer. Att dessa olägenheter skulle i väsentlig mån förebyggas genom amorteringstidens utsträckning till 5 år, såsom motionären föreslagit, synes oss otvifvelaktigt. Afdelningskontorens styrelser, hvilka öfver förslaget blifvit hörda, hafva ock nästan enhälligt bekräftat den ifrågavarande olägenheten af den hastiga amorteringen; men af dessa styrelser har en, nemligen den för göteborgskontoret det oaktadt ansett den föreslagna förändringen obehöflig af det äfven från andra håll anförda skälet, att efter två eller flere verkstälda afbetalningar lånet kan förnyas, ett förfaringssätt som ock särdeles mycket anlitas. Vi vilja häremot erinra, att den afsedda skyndsammare amorteringen af ett dylikt lån härigenom blifver helt och hållet illusorisk. Lånet kan ju på detta sätt komma att räcka både fem år och mera; men hvad vi framför allt häremot anmärka är, att genom detta tillvägagående amorteringen i början af lånetiden blir störst, eller $^1/_5$ hvarje halfår, med deraf redan förut påpekade följder, under det att, med afseende å dessa låns natur, förhållandet, om det läte sig göra, helst borde vara tvärtom.

»Det har äfven mot förslaget blifvit anmärkt den större svårighet, som skulle uppstå att erhålla löftesmän för lån med längre löpningstid. Utom det att detta motskäl väl ej borde väga särdeles tungt för dem, som gerna se afbetalningslånens inskränkning, så hålla vi före, att detta skäl i alla fall ej förtjenar synnerligt afseende. Åtnjuter nemligen lånesökanden förtroende inom sin ort, så föreställa vi oss, att lättheten för honom att finna villiga och vederhäftiga löftesmän bör ökas i mån som förbindelsen är sådan, att han har lättare att fullgöra densamma.

»Ytterligare har man framhållit den ökade svårigheten för vederbörande styrelser att bedöma lånesökandes och borgesmäns betalningsförmåga samt den större risk, som banken skulle komma att löpa genom beviljandet af ännu längre afbetalningslån än de nuvarande. Oss synes, att farhågorna härvid äro högst betydligt öfverdrifna. Såsom stöd för vår uppfattning i detta hänseende påminna vi om att, såsom förut blifvit anfördt, dessa lån för närvarande visserligen ej i allmänhet amorteras på 2 $^1/_2$ år, utan i följd af omsättning ofta löpa betydligt längre, hvarjemte de förnyade vederhäftighetsbevisen böra öka tryggheten. Och hvad beträffar riksbankens förluster på dessa lån, så hafva vi redan erinrat om huru föga betydande de jemförelsevis äro. Dessa förluster hafva dessutom tyvärr till väsentlig del uppkommit genom förfalskningar eller andra bedrägerier; och till skydd mot sådana lärer ej den kortare amorteringstiden mycket gagna.

»Det har äfven framhållits, att sådana lån, hvarom nu är fråga, villigt lemnas af sparbanker och andra penningeinstitutioner, i följd hvaraf de skulle vara mindre behöfliga från riksbanken, ehuru det äfven upplyses, att för sådana

lån med beqvämare betalningsvilkor likväl fordras betydligt högre ränta. Vi erinra i anledning häraf, att det väl ej är någon af riksbankens lånegrenar, som ej förekommer äfven i andra penninganstalter, utan att riksbanken derför hittills ansett sig böra träda tillbaka eller uppgifva täflan; och icke synes oss detta böra blifva fallet med just denna lånegren, som företrädesvis och i särdeles stor skala blifvit anlitad af de mindre jordbrukarne.

»Slutligen har mot bifall till motionen med synnerlig styrka anförts, att derigenom dessa lån skulle blifva så begärliga, att den för dem anvisade fonden snart eller åtminstone i tider af mindre riklig penningtillgång skulle visa sig otillräcklig, och då förhöjning af densamma ifrågasättas. Af denna nu till 12 millioner uppgående fond ligga för närvarande omkring $3^1/_2$ millioner obegagnade. Dessa skola följaktligen först åtgå, innan någon förhöjning bör ifrågakomma; och om äfven så skulle inträffa, så erinra vi derom, att sedan år 1879, då fonden för afbetalningslån bestämdes till 12 millioner kronor, af de årligen uppkommande bankovinsterna för riksbanken bibehållits ej mindre än $17^1/_2$ millioner; och vi föreställa oss, att, om behofvet så skulle kräfva, någon mindre del häraf, utan olägenhet för riksbankens rörelse i öfrigt, skulle kunna användas för att äfven i nu ifrågavarande rigtning öka bankens verksamhet, hvarjemte vi ytterligare erinra om bankofullmägtiges rätt att genom höjda räntesatser hämma en allt för stark påkänning.

»Af afdelningskontorens styrelser, hvilkas yttrande i frågan blifvit infordrade, hafva sex tillstyrkt bifall till den föreslagna åtgärden. Vi ställa oss äfven på samma sida, dock under följande vilkor:

att, af skäl som af flera bland kontorsstyrelserna blifvit uttalade, afbetalningarna ske med $^1/_{10}$ hvar sjette månad;

att räntan å dessa lån ej bör vara oföränderlig, utan kunna höjas eller sänkas, hvilken förändring dock ej bör träda i kraft förr än vid tiden för den afbetalning, som bör ske näst efter det ränteförändringen blifvit af fullmägtige beslutad; samt

att, då lånen äro beviljade mot namnsäkerhet, nya vederhäftighetsbevis aflemnas minst en gång hvarje år eller vid hvar annan afbetalning.

»Då vidare lånesökande kunna finnas, för hvilka en hastigare amortering kan vara lämplig, anse vi det önskvärdt, ehuru vi dervid ej fästa någon hufvudsaklig vigt, att äfven afbetalningslån, lika de nuvarande eller på $2^1/_2$ års amortering, ehuru äfven dessa med rörlig ränta, må kunna utlemnas. Då afbetalningarna för dessa lån äfven ske hvar sjette månad, böra ej några nämnvärda svårigheter derigenom uppkomma.»

Jemte det jag velat nu erinra om detta yttrande, får jag för egen del anföra,

att, då år 1879 fonden för afbetalningslån ökades till 12 millioner kronor, riksbankens grundfond utgjorde 25 (eventuelt 30) millioner kronor samt dess reservfond 5 millioner kronor, under det att för närvarande grundfonden är 50 millioner kronor samt reservfonden, såsom förut, 5 millioner kronor;

att en förändring i vilkoren för afbetalningslånen endast under den förutsättning kan tänkas medföra en mera betydande utsträckning af borgensväsendet, att fonden för dessa lån ökas, hvilket nu icke är ifrågasatt; samt

att, om vilkoren för afbetalningslånen göras sådana, att större möjlighet beredes låntagaren att, utan att derför behöfva sätta sig i ny skuld, verkställa afbetalningarna, en sådan förändring i sin mån skall bidraga till att minska borgensväsendets utsträckning.

På grund häraf får jag, på samma gång jag instämmer i det af fullmägtiges flertal gjorda afstyrkandet af herr Wallmarks motion, för min del tillstyrka bifall till den af herr S. Arnoldsson m. fl. i ämnet väckta motion.»

Vid fyra föregående riksdagar, räknadt från och med 1890, hafva förslag af enskilda motionärer blifvit framstälda i syfte att väsentligt, eller från $2^1/_2$ till 5 år, utsträcka tiden för återbetalning af afbetalningslån, men förslagen hafva, i enlighet med hvad bankofullmägtiges flertal tillstyrkt, lemnats utan understöd från bankoutskottets sida, och de hafva ej heller af Riksdagen bifallits. Sålunda blefvo de vid 1890 och 1891 årens riksdagar i ämnet väckta motionerna afslagna i båda kamrarne och vid 1892 och 1893 årens riksdagar efter gemensam omröstning.

Utskottet kan icke finna, att, sedan frågan senast förelegat till pröfning, några nya skäl tillkommit, hvilka kunna anses innefatta giltig anledning för utskottet att frångå sin, hufvudsakligen på de af bankofullmägtiges flertal anförda grunder, förut uttalade mening derom, att en utsträckning af tiden för afbetalningslånens återgäldande icke kan vara lämplig. Ihågkommas bör ock, att, enligt hvad inom utskottet framhållits, sparbanker och andra penningförvaltande inrättningar i ökadt omfång sysselsätta sig med utlåning af penningar med afbetalning af en tiondedel hvar sjette eller tolfte månad, så att jordbrukares, näringsidkares och andras behof i den vägen derigenom ganska väl tillgodoses.

Härtill vill utskottet lägga äfven det skäl, att det belopp af riksbankens fonder, som får bindas dylik utlåning, torde böra vara bestämdt genom en lag och icke vara beroende af en föreskrift endast i bankoreglementet, och äfven ur

den synpunkten kan det, under afvaktan af ett förslag från Kongl. Maj:t rörande omorganisation af riksbanken, icke vara lämpligt att nu vidtaga någon ändring i de för afbetalningslånen gällande föreskrifter.

Utskottet hemställer alltså:

a) att den af herr Wallmark väckta motionen ej må vinna Riksdagens bifall, och

b) att ej heller den af herr Arnoldsson väckta motion må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 2 april 1895.

På bankoutskottets vägnar:

O. R. THEMPTANDER.

Herr *Sjö* har begärt få antecknadt, att han ej deltagit i detta ärendes behandling.

Stockholm, Nya Tryckeri-Aktiebolaget, 1895.